

Sygn. akt VI ACa 957/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Małgorzata Kuracka (spr.)

Sędzia SA – Regina Owczarek – Jędrasik

Sędzia SA – Urszula Wiercińska

Protokolant: – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 6 lutego 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Agencji (...) w W.

przeciwko Bankowi (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 kwietnia 2012 r.

sygn. akt XXV C 289/12

I zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że nadaje mu treść:

1. powództwo oddala;

2. zasądza od Agencji (...) w W. na rzecz Banku (...) S.A. w W. kwotę 7 200 zł (siedem tysięcy dwieście) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II zasądza od Agencji (...) w W. na rzecz Banku (...) S.A. w W. kwotę 24 913 zł (dwadzieścia cztery tysiące dziewięćset trzynaście) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 957/12

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa Agencja (...) w W. wniosła o zasądzenie od pozwanego Banku (...) S.A. w W. kwoty 390.259,90 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 154.941, 54 zł należnymi za okres od dnia 1 lutego 2006 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwany bank nienależnie pobierał od Agencji dopłaty do oprocentowania kredytu inwestycyjnego udzielonego spółce (...) Sp. z o.o. na podstawie umowy z dnia 14 czerwca 2006 r. Zdaniem powoda pozwany udzielił przedmiotowego kredytu niezgodnie z warunkami określonymi w zawartej między stronami w dniu

14 marca 1996 r. umowie o zasadach, warunkach i trybie przekazywania dopłat ze środków Agencji do oprocentowania kredytów inwestycyjnych udzielanych ze środków banku na realizację przedsięwzięć w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa /umowa nr (...)/, umieszczając w umowie kredytowej zawartej ze spółką (...) zapis umożliwiający wypowiedzenie kredytu w części, pomimo, że umowa o współpracy zawarta pomiędzy stronami nie przewidywała takiej możliwości. Nadto powód podniósł, że kredytobiorca spółka (...) kilkakrotnie regulowała raty kapitału i odsetek z opóźnieniem. W konsekwencji w ocenie powoda pozwany bank bezpodstawnie wypowiedział spółce (...) umowę częściowo, choć powinien w całości.

Pozwany w odpowiedzi na pozew zaprzeczając twierdzeniom powoda jakoby uznał dług, wniósł o oddalenie powództwa w całości podnosząc, że był on uprawniony do wypowiedzenia umowy kredytu w części. Nadto, z ostrożności procesowej podniósł zarzut przedawnienia roszczenia, za wyjątkiem dopłat pobranych w okresie od 28 lutego 2002 r. do 30 listopada 2002 r., tj. 7 dopłat w łącznej wysokości 1250,35 zł.

Wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowej Agencji kwotę 390.259,90 zł wraz z ustawowymi odsetkami należnymi od kwoty 154.941,54 zł za okres od dnia 1 lutego 2006 r. do dnia zapłaty, a także zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 16.648 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 14 marca 1996 r. pomiędzy Agencją (...) a Bankiem (...) doszło do zawarcia umowy, której przedmiotem były zasady, warunki i tryb przekazywania dopłat ze środków Agencji do oprocentowania kredytów inwestycyjnych udzielanych ze środków Banku na realizację przedsięwzięć w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa wymienionych w § 1 ust. 1, § 2 i § 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1996 r. w sprawie szczegółowych kierunków działań powodowej Agencji oraz sposobów ich realizacji /umowa (...)/. Z § 4 tej umowy, wynikało że okres na jaki bank mógł udzielić kredytu nie mógł być dłuższy niż 8 lat, zgodnie z kolei z § 11 pkt. 7 umowy w razie stwierdzenia przez Bank lub Agencję, że kredyt został wykorzystany niezgodnie z celem określonym w umowie kredytowej, Bank obowiązany był wypowiedzieć kredyt i wezwać kredytobiorcę do niezwłocznej jego spłaty oraz do zwrotu kwoty dopłat Agencji wraz z odsetkami ustawowymi, liczonymi od daty otrzymania dopłat. Nadto § 11 pkt. 8 przewidywał, że w przypadku stwierdzenia, że kredyt został udzielony przez Bank niezgodnie z warunkami określonymi w niniejszej umowie, Bank niezwłocznie zwróci Agencji kwoty dotychczas przekazanych dopłat wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia otrzymania środków Agencji. W ramach tej umowy pozwany zobowiązany był do kontrolowania prawidłowości wykorzystania udzielonego kredytu, zaś umowa weszła w życie z dniem podpisania z mocą obowiązującą od dnia 24 lutego 1996 r. Zobowiązania wynikające z udzielonych przez Bank kredytów na podstawie tej umowy rozliczane miały być z Agencją w trybie niniejszej umowy. Aneks z dnia 1 kwietnia 1996 r. strony zmieniły częściowo zapis § 15 ust. 5. Stosownie do § 14 umowy załącznik nr 1a stanowił integralną część umowy, a określał on zasady udzielania kredytów na realizację przedsięwzięć określonych w umowie oraz sposobów ich realizacji.

W dniu 14 czerwca 1996 r. pomiędzy pozwanym Bankiem a Przedsiębiorstwem (...) spółką z o.o. w P. została zawarta umowa o kredyt inwestycyjny na zakup wagi elektronicznej, urządzenia do przyjmowania i czyszczenia zboża, samochodu specjalistycznego do przewozu zboża, siewnika zbożowego Accord, siewnika nawozowego Accord, kultywatora Gruber i ciągników. Kredyt został udzielony na okres od 14 czerwca 1996 r. do 31 marca 2004 r. na zasadach określonych w umowie, w której między innymi spółka zobowiązała się do całkowitej spłaty kredytu wraz z odsetkami do dnia 31 marca 2004 r. Spłaty rat kredytu miały być dokonywane kwartalnie. W § 16 umowy pozwany zastrzegł sobie prawo wypowiedzenia kredytu w części lub w całości i żądanie jego spłaty w terminie określonym w oświadczeniu o wypowiedzeniu, przy czym wypowiedzenie kredytu w całości lub w części mogło nastąpić między innymi na wypadek wykorzystania kredytu niezgodnie z przeznaczeniem. W tym przypadku zgodnie z § 18 pozwany Bank za cały okres kredytowania, tzn. za okres od dnia pierwszej wypłaty kredytu do terminu spłaty określonego w wypowiedzeniu miał prawo obciążyć kredytobiorcę kwotą dopłat do oprocentowania pobranych ze środków Agencji wraz z odsetkami ustawowymi naliczanymi od poszczególnych terminów otrzymania środków Agencji. Aneksami z

dnia 28 marca 1997 r., 31 października 1997 r. i 31 marca 2000 r. strony umowy o kredyt inwestycyjny dokonały zmian w zakresie spłat rat kredytu.

Pismem z dnia 29 października 1997 r. pozwany Bank wypowiedział spółce (...) część kredytu inwestycyjnego w kwocie 168.000 zł udzielonego na podstawie wyżej opisanej umowy i wezwał spółkę (...) do natychmiastowej spłaty tej kwoty z uwagi na niezgodne z § 1 umowy wykorzystanie kredytu (brak zakupu samochodu specjalistycznego do przewozu zboża). Informacji pisemnych na temat spornego kredytu pozwany Bank udzielił Agencji pismem z dnia 25 listopada 2002 r., które wpłynęło do powoda w dniu 2 grudnia 2002 r. W treści tego pisma pozwany szczegółowo wskazał rodzaj zakupów dokonanych przez spółkę (...), ich wartość, przyczyny wypowiedzenia spółce części kredytu do kwoty 168.000 zł, wskazał wysokość otrzymanych dopłat w kwocie 156.323,08 zł. Następnie pomiędzy stronami miała miejsce wymiana korespondencji dotycząca spornego kredytu. Pismem z dnia 26 stycznia 2004 r. pozwany poinformował powoda, że pobrał dopłaty do kredytu dla spółki (...) od kwoty 530.000 zł, ale zostały one skorygowane i pokryte przez spółkę (...) w dniu 31 października 1997 r. w kwocie 4.890,62 zł i zwrócone powodowi. Odsetki skorygowano w sposób następujący: od 30 lipca 1997 r. do 21 sierpnia 1997 r. od 120.000 zł i od 22 sierpnia 1997 r. do dnia spłaty 168.000 zł. Z kolei w piśmie z dnia 1 lipca 2005 r. pozwany Bank wyjaśniał powodowi, że uznał, iż wypowiedzenie umowy kredytu w części wobec treści umowy a także przepisów prawa bankowego było dopuszczalne.

Pismem z dnia 21 września 2004 r. powód wezwał pozwany Bank do zwrotu dopłat wraz z przedstawieniem rozliczenia na kwotę przekazanych dopłat i odsetek ustawowych od dopłat, ponawiając to żądanie pismem z dnia 30 sierpnia 2005 r. Strony zawierały pomiędzy sobą kolejne umowy w przedmiocie zasad, warunków, trybu i sposobu dopłat ze środków Agencji do oprocentowania kredytów udzielanych przez Bank. Kolejna z takich umów została zawarta w dniu 15 kwietnia 1997 r. Z kolei w dniu 30 czerwca 2005 r. strony zawarły nową umowę w przedmiocie zasad, warunków i trybu stosowania przez Agencję dopłat stanowiących część oprocentowania należnego Bankowi do kredytów udzielanych przez bank na przedsięwzięcia inwestycyjne w rolnictwie. Zgodnie z § 8 ust. 1 tej umowy w przypadku, kiedy bank udzieli kredytu niezgodnie z warunkami określonymi w tej umowie niezwłocznie od dnia stwierdzenia tej okoliczności zwróci Agencji kwoty dotychczas przekazanych dopłat wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wpływu na rachunek Banku środków Agencji do dnia ich wpływu na rachunek Agencji łącznie. Jednocześnie zgodnie z § 14 z dniem podpisania niniejszej umowy uległa rozwiązaniu umowa z dnia 2 października 2001 r., zaś zobowiązania wynikające z dotychczas udzielonych przez Bank kredytów między innymi na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie regulowane są w trybie i na warunkach niniejszej umowy, przy czym do zwrotu dopłat stosuje się postanowienia § 6-8, natomiast przesłanki zwrotu dopłat ocenia się według umów obowiązujących Agencję i banki w dniu udzielania kredytu. Stosownie do umowy z dnia 14 marca 1996 r. zapotrzebowanie na dopłaty Agencji do oprocentowania kredytu do przełomu lat 2000/2001 były składane przez pozwany Bank zbiorczo i obejmowały wielu kredytobiorców, bez wymieniania ich nazwy, nazwisk, a nie indywidualnie dla konkretnego kredytobiorcy. Tym samym powód dokonywał przelewów środków pieniężnych także zbiorczo, bez wskazywania jaka kwota dopłaty dotyczy danego kredytobiorcy. W dniu 23 czerwca 2006 r. pozwany Bank wystawił bankowy tytuł egzekucyjny na łączną kwotę 422.672,34 zł przeciwko spółce (...) obejmujący między innymi kwotę 154.941,54 zł tytułem dopłat otrzymanych od powoda a podlegających zwrotowi z terminem płatności na dzień 31 maja 2006 r. W oparciu o ten tytuł opatrzony klauzulą wykonalności pozwany wszczął egzekucję, jednakże w 2010 r. odstąpił od dochodzenia dopłat od kredytobiorcy kierując się treścią pisma powoda z dnia 11 stycznia 2007 r. w którym poinformował on Bank o fakcie, że udzielone dopłaty nie podlegają zwrotowi w przypadku, gdy trwałe zaprzestanie prowadzenia działalności lub trwałe zaprzestanie obsługi kredytu nastąpiło po upływie pięciu lat od dnia udzielenia kredytu i umowa kredytu nadal obowiązuje, o ile przedsięwzięcie zostało zrealizowane i działalność była prowadzona zgodnie z umową kredytu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Jak wskazał Sąd I instancji, zgodnie z § 8 ust. 1 zawartej między stronami umowy z dnia 14 marca 1996 r. dopłaty podlegały zwrotowi przez kredytobiorcę wraz z odsetkami ustawowymi za okres od daty ich otrzymania, a dalsze dopłaty nie przysługiwały w przypadku nieuruchomienia przedsięwzięcia zgodnie z planem, zaprzestania prowadzenia gospodarstwa, czy zakładu czy też nie udokumentowania wydatków poniesionych na uruchomienie pierwszego cyklu

produkcyjnego lub wykorzystania kredytu niezgodnie z jego przeznaczeniem określonym planem przedsięwzięcia i w umowie kredytowej.

Powyższy zapis zdaniem Sądu Okręgowego jednoznacznie przesądzał, iż wykorzystanie kredytu niezgodnie z przeznaczeniem planem przedsięwzięcia i w umowie kredytowej nakładał na kredytobiorcę obowiązek zwrotu dopłat i utratę prawa do dalszych dopłat.

Z kolei § 11 umowy przewidywał, że dokumentem stanowiącym podstawę do przekazania Bankowi przez Agencję dopłat było zapotrzebowanie na dopłaty za poprzedni miesiąc, co oznaczało, że dopłaty były przekazywane zbiorczo i co miesiąc, bez określania jakich podmiotów dotyczą, dopłaty miały być stosowane pod warunkiem spłaty odsetek przez kredytobiorcę i nie przysługiwały na wypadek nie spłacania przez kredytobiorcę rat kapitału w terminach ustalonych w umowie, z tym jednakże zastrzeżeniem, iż kredytobiorca miał prawo do dodatkowego okresu 14 - dniowego na spłatę należności. Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego rację miał pozwany twierdząc, że kredytobiorca zgodnie z powołaną umową miał dodatkowy termin na spłatę należności nie pozbawiający go dopłat, który na mocy umowy z dnia 15 kwietnia 1997 r. wedle brzmienia § 4 ust. 5 tej umowy uległ następnie skróceniu do 7 dni.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy stwierdził, że § 11 umowy nakładał na obie strony obowiązek kontroli wykorzystania kredytu i w razie stwierdzenia przez którąkolwiek ze stron wykorzystania kredytu niezgodnie z celem określonym w umowie kredytowej pozwany Bank miał obowiązek wypowiedzenia kredytu i wezwania kredytobiorcy do niezwłocznej jego spłaty oraz do zwrotu kwot dopłat wraz z odsetkami ustawowymi, liczonymi od daty otrzymania dopłat.

Mając na uwadze powyższe zapisy zawartych przez strony umów, a także przepisy prawa bankowego, Sąd Okręgowy, uznał że pozwany na mocy przywoływanej umowy zobowiązał się do zwrotu dopłat w całości na wypadek nie wykorzystania kredytu zgodnie z przeznaczeniem, bez względu na fakt, czy dotyczyło to całego kredytu, czy tylko jego części. Tym samym w przypadku chociażby częściowego niezgodnego z celem określonym w umowie kredytowej wykorzystania uzyskanych przez spółkę (...) środków z kredytu, pozwany winien był wypowiedzieć umowę kredytową w całości, zobowiązując kredytobiorcę do zwrotu wszelkich uzyskanych dopłat.

Jednocześnie jednak Sąd Okręgowy nie zgodził się z twierdzeniami powoda, że pozwany bank udzielił kredytu niezgodnie z warunkami określonymi w umowie poprzez zawarcie zapisu umożliwiającego wypowiedzenie kredytu w części, albowiem zgodnie z art. 31 ust 2 ustawy prawa bankowego wedle brzmienia z daty podpisywania umowy (na wypadek utraty zdolności kredytowej), bank był uprawniony do ujawnienia w umowie kredytu ze spółką (...) prawa do wypowiedzenia umowy kredytu w części.

Natomiast, w ocenie Sądu I instancji fakt, że środki na dopłaty pochodziły ze środków publicznych, z czego zdawały sobie sprawę wszystkie zainteresowane strony, łącznie ze spółką (...), nie czynił z zastosowania wypowiedzenia umowy kredytowej w całości działania sprzecznego z zasadami współzycia społecznego.

Sąd Okręgowy wskazał również, że kolejne umowy załączone przez strony a obejmujące dalszą współpracę pomiędzy stronami w zakresie dopłat do kredytów zawierały podobne zapisy i pozwany Bank pomimo sporu co do interpretacji warunków poprzedniej umowy w dalszym ciągu akceptował takie zapisy nie podnosząc kwestii, które uznaje na gruncie niniejszej sprawy za sporne.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia Sąd Okręgowy stwierdził, że dochodzone roszczenie jako tzw. świadczenie nienależne, a więc świadczenie z art. 410 k.c. i jednocześnie jako świadczenie, które nie miało charakteru okresowego ulegało wprawdzie przedawnieniu 10 - letniemu, jednakże liczonemu wbrew twierdzeniom pozwanego nie od poszczególnych kwot składających się na całość, ale od całej kwoty dopłat. Tym samym terminem od którego przedawnienie zaczyna biec był w ocenie Sądu Okręgowego dzień 30 listopada 2002 r. Z kolei powołując się na jednolite orzecznictwo w tym zakresie Sąd Okręgowy wskazał, że powodowa Agencja nie

prowadzi działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c., co wyłączało zastosowanie w/w przepisu w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu Okręgowego nie doszło również do wskazywanego przez powoda uznania długu przez pozwanego wobec Agencji. W przywoływanych przez powoda pismach z dnia 25 listopada 2002 r. i z dnia 21 kwietnia 2004 r. pozwany udzielił bowiem powodowi jedynie szczegółowych informacji na temat spornego kredytu oraz podał informację o wysokości uzyskanych dopłat, informując o dopłatach, które uległy zwrotowi. Zaś w trzecim piśmie z dnia 1 lipca 2005 r. w ogóle zakwestionował istnienie należności.

Uznając, że pozwany nie wypełnił warunków spornej umowy poprzez pobieranie dopłat do oprocentowania kredytu od powoda pomimo wystąpienia negatywnej przesłanki do dalszego ich pobierania Sąd I instancji uwzględnił powództwo w całości biorąc także pod uwagę, że powód miał prawo zgodnie z umową żądać także odsetek do dopłat, których wysokości pozwany nie kwestionował. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, który zaskarżając przedmiotowe orzeczenie w całości zarzucił:

1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 65 k.c. w zw. z art. 32 ustawy z 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe w zw. z § 8 ust. 1 lit. b) i § 11 ust. 7 umowy nr (...), poprzez przyjęcie, że strony ustaliły, że w razie niewłaściwego wykorzystania kredytu pozwany zobowiązany jest do wypowiedzenia kredytu w całości oraz, że kredytobiorca traci prawo do dopłat w całości, a w konsekwencji że po dniu stwierdzenia niewłaściwego wykorzystania kredytu pozwany nienależnie pobierał dopłaty do oprocentowania niewypowiedzianej części kredytu;

2) naruszenie art. 120 k.c., poprzez błędne przyjęcie, że roszczenie o zwrot dopłat stało się wymagalne w terminie pobrania od powoda przez pozwanego ostatniej dopłaty, i w konsekwencji przyjęcie, że roszczenie o zwrot dopłat pobranych przez pozwanego do 3 stycznia 2012 r. nie uległo przedawnieniu przed dniem wniesienia powództwa o ich zapłatę;

3) naruszenie art. 118 k.c., poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwanego w zakresie odsetek od dopłat naliczonych przed dniem 21 lutego 2009 r.;

4) naruszenie art. 98 k.p.c., poprzez ustalenie kosztów procesu zasadzonych na rzecz strony w wysokości wyższej niż opłata sądowa od pozwu oraz koszty zastępstwa procesowego powoda.

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, oraz o zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych. Natomiast w przypadku nie podzielenia zarzutów apelacji, o których mowa w pkt 1-3 skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w przedmiocie kosztów procesu, poprzez ograniczenie zasadzonych na rzecz powoda kosztów postępowania do kosztów opłaty sądowej od pozwu oraz kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadna.

Na wstępie wskazać należy, że Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny przejmuje jako własne. Nie były one zresztą między stronami sporne. Błędna okazała się natomiast ocena prawna Sądu Okręgowego, w szczególności w zakresie możliwości częściowego wypowiedzenia przez pozwanego bank umowy kredytowej zawartej ze spółką (...) sp. z o.o.

Zasadny okazał się zatem przede wszystkim zarzut naruszenia z art. 65 k.c. w zw. z art. 32 ustawy z 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe w zw. z § 8 ust. 1 lit. b) i § 11 ust. 7 umowy nr (...).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonując wykładni postanowień zawartych pomiędzy stronami umów, przede wszystkim niezasadnie pominął istotną dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie treść § 14 ust. 6 pkt 2 zawartej między stronami w dniu 14 marca 1996 r. umowy o współpracy (Nr (...)). Tymczasem treść powyższego postanowienia umowy nr (...), w powiązaniu z postanowieniami zawartej między stronami kolejnej umowy z dnia 30 czerwca 2005 r. (jej § 14 ust 3 in fine), w przedmiocie zasad, warunków i trybu stosowania przez Agencję dopłat stanowiących część oprocentowania należnego Bankowi do kredytów udzielanych przez bank na przedsięwzięcia inwestycyjne w rolnictwie, w których wynika, że przesłanki zwrotu dopłat winny być oceniane według umów obowiązujących Agencję i bank w dniu udzielania kredytu, w ocenie Sądu Apelacyjnego czyni wykładnię dokonaną przez Sąd Okręgowy niezasadną.

Tym samym oceny możliwości wprowadzenia do umowy kredytowej postanowień odnośnie jej częściowego wypowiedzenia, należało dokonywać w oparciu o treść obowiązującej strony procesu umowy, na datę udzielania przez pozwanego bank spółce (...) spornego kredytu tj. na dzień 14 czerwca 1996 r., i w tym kontekście dla oceny możliwości umieszczenia w umowie kredytowej zapisów odnośnie częściowego wypowiedzenia kredytu niezasadnione było powoływanie się przez Sąd I instancji na treść kolejnych zawieranych przez strony umów.

Po pierwsze zawarta między stronami procesu umowa z dnia 14 marca 1996 r. zgodnie z § 14 ust 6 pkt 2 umowy, w kwestiach nieuregulowanych odsyłała między innymi do przepisów obowiązującej wówczas ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 ze zm.). Przepis ten stanowił, iż jeżeli istotne warunki umowy nie zostały dotrzymane przez kredytobiorcę, bank może wypowiedzieć przed terminem płatności określonym w umowie część lub całość udzielonego kredytu.

Zasadnie podnosi zatem skarżący, że wykładnia postanowienia § 8 ust 1 lit. b i § 11 ust 7 umowy nr (...) winna być dokonywana z uwzględnieniem obowiązujących wówczas przepisów tej ustawy.

Tym samym, w ocenie Sądu Apelacyjnego pomimo, że częściowego wypowiedzenia kredytu nie przewidywał załącznik do umowy (...), uznać należy, że pozwany był uprawniony do umieszczenia w § 16 pkt 1 i 17 pkt 3 umowy kredytu z dnia 14 czerwca 1996 r. prawa do wypowiedzenia tej umowy w części. Jeżeli bowiem istotne warunki umowy kredytu nie zostały dotrzymane przez kredytobiorcę, bank w oparciu o treść cytowanego art. 32 ustawy prawo bankowe mógł wypowiedzieć przez terminem płatności określonym w umowie część udzielonego kredytu.

Zauważyć również należy, na co zwrócił zresztą także uwagę Sąd Okręgowy że taka możliwość – częściowego wypowiedzenia umowy kredytu – przewidziana została w myśl art. 31 ust 2 prawa bankowego niezależnie od przyczyn stanowiących przesłankę zwrotu dopłat przez kredytobiorcę. Umowa kredytu mogła być wypowiedziana z przyczyn innych niż przyczyny stanowiące przesłankę zwrotu dopłat przez kredytobiorcę. Do przyczyn tych należy m.in. znaczne obniżenie wartości przedmiotów stanowiących zabezpieczenie spłaty kredytu, gdy nie ma możliwości ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

W świetle powyższego, wobec treści art. 32 prawa bankowego obowiązującego w dniu zawarcia w/w umowy oraz w dniu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu z dnia 29 października 1997 r., nie budzi zatem wątpliwości, że fakt ujawnienia w umowie kredytu postanowienia o możliwości częściowego wypowiedzenia umowy kredytu § 16 pkt 1 i § 17 pkt 3 umowy kredytu) nie stanowił naruszenia umowy zawartej z (...). W konsekwencji wobec dozwolonego prawnie umieszczenia przez bank w umowie o kredyt inwestycyjny postanowień o możliwości jego częściowego wypowiedzenia, w ocenie Sądu Apelacyjnego brak było podstaw by przyjąć, że przedmiotowy kredyt został udzielony niezgodnie z warunkami określonymi w umowie nr (...), co czyni żądanie zwrotu dopłat przez bank na podstawie § 8 ust 1 w zw. z art. 14 ust 3 umowy nr (...) niezasadnym.

Wbrew stanowisku Sądu I instancji, konstatacja o obowiązku całościowego wypowiedzenia umowy kredytowej nie znajduje także uzasadnienia w redakcji postanowień umowy. § 11 ust 7 tej umowy wskazujący, że „bank wypowie kredyt i wezwie kredytobiorcę do niezwłocznej jego spłaty oraz zwrotu kwoty dopłat Agencji wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od daty otrzymania dopłat” /k. 21/, w żaden sposób nie wskazuje bowiem, że kredyt ma być wypowiedziany

w całości – co wobec wyraźnego dozwolenia wynikającego z art. 32 prawa bankowego, czyni stanowisko Sądu I instancji nieuzasadnionym.

Brak możliwości częściowego wypowiedzenia umowy kredytowej trudno również wywieźć jak to czyni Sąd Okręgowy z treści § 8 zawartej między stronami umowy, który stanowi jedynie, że „dopłaty do oprocentowania kredytu podlegają zwrotowi przez kredytobiorcę wraz z odsetkami ustawowymi za okres od daty ich otrzymania, a dalsze dopłaty nie przysługują” w przypadkach tam wymienionych. /k.19/.

Niezasadnie twierdzi zatem Sąd I instancji, że analiza umowy zawartej pomiędzy stronami „musi prowadzić do wniosku, że na mocy przedmiotowej umowy strona pozwana zobowiązała się do zwrotu dopłat w całości na wypadek nie wykorzystania kredytu zgodnie z przeznaczeniem, bez względu na fakt czy dotyczyło to całego kredytu czy tylko jego części”.

Przeciwnie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, mając na uwadze treść zawartej pomiędzy stronami umowy z dnia 14 marca 1996 r., a w szczególności jej § 14 ust 6 pkt 2 w zw. z art. 32 obowiązującej wówczas ustawy prawo bankowe, a także § 16 pkt 1 i § 17 pkt 3 zawartej między pozwanym bankiem a spółką (...) umowy z dnia 14 czerwca 1996 r. nr (...) (k. 34-35), uprawnione jest przyjęcie, że pozwany w przypadku jedynie częściowego niezgodnego z postanowieniami umowy kredytu przeznaczenia wypłaconych środków był uprawniony do częściowego wypowiedzenia umowy kredytowej.

W konsekwencji wobec stwierdzenia przez bank, że doszło do częściowego wykorzystania kredytu niezgodnie z postanowieniami umowy, wobec obowiązku banku do kontrolowania prawidłowości udzielenia kredytu - przeznaczenia uzyskanych środków, pozwany był uprawniony zarówno do częściowego jak i całościowego wypowiedzenia umowy kredytu przed terminem płatności. Tym samym zarzut powoda o nienależytym wykonaniu tego obowiązku przez bank uznać należało za niezasadny.

Niezależnie od powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego wykładnię postanowień umowy (...) dokonaną przez Sąd I instancji należy także uznać za niezgodną z celami wprowadzenia regulacji w przedmiocie dopłat (dofinansowania ze środków publicznych).

Chociaż bowiem w niniejszej sprawie bezsprzecznie mamy do czynienia z pomocą publiczną dotyczącą finansowania części kredytu, niemniej jednak umowy zawarte w sprawie, w tym w szczególności umowa o kredyt inwestycyjny zawarta pomiędzy beneficjentem dopłat – spółką (...) sp. z o.o. a pozwanym bankiem, mają niewątpliwie charakter cywilnoprawny.

Mając zatem na względzie, że niezgodne z umową wykorzystanie środków dotyczyło jedynie niewielkiej części z przekazanych funduszy i związane było z zawarciem umowy leasingu zamiast umowy kupna pojazdu do przewozu zboża, zaś wszystkie pozostałe urządzenia zakupiono zgodnie z umową, również i z tego względu, w ocenie Sądu Apelacyjnego brak było podstaw do wypowiedzenia umowy kredytu w całości. Przedsiębiorca wszedł w posiadanie samochodu dostawczego i pozostałych maszyn, dzięki czemu było możliwe osiągnięcie gospodarczego celu, jakiemu służyło udzielenie kredytu – co czyniłoby wypowiedzenie całego kredytu i dochodzenie od przedsiębiorcy jego zwrotu po upływie wypowiedzenia nieuzasadnionym, stanowiłoby to działanie sprzeczne z celem stosowania dopłat określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z 30 stycznia 1996 r. w sprawie szczególnych kierunków działań (...) oraz sposobów ich realizacji (Dz. U. z 1996 r. Nr. 16 poz. 82 ze zm.).

Ponadto żądanie zwrotu dopłat od Banku przez (...) w sytuacji gdy bank stwierdził, jak podkreślono wyżej, że kredyt został wykorzystany na inny cel jedynie w części i to też jedynie w ten sposób, że na tej podstawie, że kredytobiorca nie zakupił jednej maszyny, w sytuacji gdy zapewnił sobie wyłączne korzystanie z tej maszyny na podstawie innej umowy cywilnoprawnej /nie nabyto przedmiotowego pojazdu na własność tylko wzięto pojazd w leasing/ i w sytuacji gdy beneficjent dopłat zrealizował cel gospodarczy kredytowanego przedsięwzięcia, zwrócił niewykorzystany na zakup samochodu kredyt wraz z dopłatami, wypowiedzenie umowy kredytu inwestycyjnego w całości, odmiennie niż przyjął Sąd Okręgowy należałoby ocenić również jako sprzeczne z zasadą lojalności kontraktowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, jedynie zatem gdyby na skutek braku zakupu przedmiotowego pojazdu nie nastąpiło uruchomienie przedsięwzięcia, albo też gdyby częściowe wypowiedzenie umowy kredytowej i związany z tym faktem obowiązek częściowego zwrotu dopłat czynił osiągnięcie celów całej umowy kredytowej niemożliwym do osiągnięcia, kredyt powinien zostać wypowiedziany w całości.

Co także istotne, częściowe wypowiedzenie umowy i w konsekwencji zwrot w tej części dopłat wraz z odsetkami przez przedsiębiorstwo (...) już w 1997 r. – zakres niewłaściwego wykorzystania kredytu przez kredytobiorcę nie był sporny między stronami /k 43/ – w żaden sposób nie wpłynęło na naruszenie zasad udzielonej pomocy. W rezultacie częściowego wypowiedzenia umowy kredytu już w dniu 30 października 1997 r. Corn zwrócił bowiem niewykorzystaną kwotę, a w dniu 31 października 1997 r. przekazał bankowi kwotę 4890, 62 zł wraz z odsetkami ustawowymi, która została następnie przekazana powodowi.

Konkludując, uznając, że częściowe wypowiedzenie umowy kredytowej przez pozwanego było nie tylko prawnie możliwe, ale także uzasadnione, żądanie przez powoda dopłat od pozostałej części kredytu, a tym bardziej odsetek od tej kwoty, uznać należało za niezasadne.

Powyższe implikowało na podstawie wyżej wskazanych przepisów w zw. art. 386§ 1 kpc zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości.

W tym stanie rzeczy, bezprzedmiotowym było odnoszenie się do pozostałych zarzutów apelacji tj. zarzutów naruszenia art. 120 k.c. oraz z art. 118 k.c. dotyczących okresu przedawnienia zarówno kwoty głównej roszczenia jaki i odsetek.

Ubocznie wskazać jedynie można, że Sąd Apelacyjny w pełni podziela w tym zakresie stanowisko odnośnie 10 – letniego okresu przedawnienia roszczeń o zwrot dopłat, a także, odnośnie nieokresowego charakteru tych roszczeń i tym samym odnośnie wymagalności żądania pozwu dopiero w terminie pobrania od powoda przez pozwanego ostatniej dopłaty .

Kwota dopłat jako świadczenie nie mające charakteru okresowego ulegała bowiem przedawnieniu 10-letniemu, jednakże liczonemu od całej kwoty, a nie od poszczególnych składających się na całość rat. Tym samym termin przedawnienia rozpoczął zatem bieg dopiero w dniu 30 listopada 2002 r. Ponadto jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy w świetle orzecznictwa nie może budzić wątpliwości, że Agencja nie jest podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, co wyłącza zastosowanie w niniejszej sprawie do żądania zwrotu dopłat art. 118 k.c. in fine. Wbrew zatem zarzutom skarżącego przedmiotowe roszczenie nie uległo ono przedawnieniu przed dniem wniesienia powództwa (tj. 21 lutego 2010 r.). Wobec niezasadności roszczenia głównego zbędnym było również odnoszenie się do zarzutu przedawnienia odsetek od dopłat naliczonych przed tym dniem, tj. zarzutu naruszenia art. 118 k.c.

Natomiast z uwagi na zmianę zaskarżonego wyroku, bezprzedmiotowe stało się także odnoszenie się do zarzutu nieprawidłowego ustalenia przez Sąd I instancji wysokości zasądzonych na rzecz pozwanego kosztów postępowania za pierwszą instancję.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i w zw. z § 12 ust 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz.1349 ze zm.), orzekł jak w sentencji.